Сшиток 16

Ціна 15ц. 10 за $1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

Остаточно застав я вас на самоті. Я не в силї закрити того, як сильно вас кохаю.

---

Поки ще другі могли поняти, що стало ся, лице красуні Турчинки стало шаравo-попілисте — й вона, зойкнувши глухо, впала на отоманку.

На поміч — ратуйте — кричала голосом повним розпуки — вмираю!

Всї жінки збігли ся кругом ньої.

Ільона з жалем похилила ся над ньою. Страшні муки, що відбили ся на лици нещасної, потрясли її до глубини душі. Відвернула ся й трівожний погляд впялила в лице паші, що доперва тепер встав звільна й наближив ся до Сулейки.

— Ах, пощо-ж ви се зробили — кликнула благаючим голосом Ільона — бачите ,як вона терпить!

Але нї одна черта на сумному лици паші не змінила ся, найменшого милосердя не слїд було в його очах.

— Надїя! — крикнула Сулейка проймаючим голосом, шукаючи очима невільницї. А доглянувши її в глубинї кімнати, як та задубіла зі страху вдивлялась в неї широко втвореними очима, крикнула страшним голосом:

— Проклята будь, зраднице! Ти мене обманила — ти є винною моєї смерти! Чому ти дала менї отрую, а нї . . .

Замовкла враз і з боязню глянула на пашу, котрий зложивши руки на грудях, стояв побіч і не спускав з ньої злом палаючого погляду.

Зойкнувши, впала Сулейка на отоману. За малу хвилю булаб зрадила свій злочинний намір.

Поволи невільниця відійшла з одубіня, а протиснувши ся до Сулейки, впала перед ньою на колїна.

— Даруй менї, панї — присягаю на бороду пророка — я сьому не винна. Я зробила так, як ви менї припоручили, отрую . . .

Сулейка зірвала ся з криком. Невільниця замовкла і, голосно ридаючи, сховала лице в долонях.

— Виведїть її — кликнула Сулейка — вона — вона збожеволїла — не слухайте того, що вона говорить.

Знова схопили її корчі в серединї. Зойкнула в голос.

Ільона, що не розуміла нї одного словечка з тої розмови, звернула ся знова до паші, вражена його байдужністю:

— Боже милосерний — чи нїхто не може подати її поміч в терпіню? Майте милосердє над ньою, пане, вона

так страшно терпить!

Аж тепер доперва паша ворухнув ся, підняв голову а в його очах блиснув зловіщий вогонь.

Копнув ногою невільницю й станув перед Сулейкою.

— Га, ти підла жінко, ще тепер, коли тіни смерти осілись на твойому лици, ти намагаєш ся грати комедію? Думаєш, що я не відгадав твойого чортівського наміру?

Тій невинній дівчині, що я взяв до себе й наділив своєю ласкою — ти заприсягла смерть. Ти приказала подати її отрую й колиб Алах не був в самий час мене просвітив, був би твій злочинний намір вдав ся.

Тепер маєш заплату, гадюко — отрую, що ти призначила її, ти сама випила!

Сулейка скричала зі страху й лице закрила руками.

Гаремні жінки впали на коліна зі страху, з боязню видивиши ся на свойого пана, що все ще стояв побіч вмираючої, подібний до розгніваного бога. В його очах було щось страшного, що всіх переняло трівогою.

Вмираюча нагло підняла ся.

— Се не є правдою, пане — вони збрехали перед вами — кликнула крізь плач — я — я не хотіла її отруїти — се брехня...

— Мовчи облудниче! Хочеш своє грішне житє закінчити брехнею! — кликнув паша.

— Колиб ти не випила отруї — і не мала б умерти — то приказав би я тебе буками на смерть затовчи!

Ільона, не розуміючи нічого, з великим страхом вдивляла ся в пашу. Чи нема у нього ні дрібки милосердя, що супроти таких терпінь не міг знайти ні одного слова співчутя? Має так тверде серце, що сварить ще на неї, як догадувала ся з повних гніву слів його.

Тепер, побачивши, що вже все страчене, розбурхана ненавистю та гнівом — Сулейка скинула із себе маску. Що-ж бо може вона тепер стратити, коли мусить вмерти? Зїдливим своїм поглядом впила ся в лице паші.

Хотіла хоч би як пімстити ся на ньому, бо колиб він був не наділив більшою ласкою чужу дівчину, булоб не прийшло до сього. То-ж зареготала ся дико.

— Ха, ха, ха, хто-ж тобі сказав, пашо, що я з брехнею на устах хочу скінчити! Знай же, що так — я хотіла її отруїти тому, що ти вивисшив її понад нас всіх й хотів зробити нашою панею!

Я хотіла її отруїти — кричала дальше — так, як колись отруїла Сулиму...

Дикий крик поніс ся з грудий паші, що розбішений лютю, не був вже в силї заволодїти над собою, вхопив її за рамя і кликнув скаженїлим голосом:

— Ти се зробила — ти — ти забрала менї ту, що колись була сонцем мойого житя?

Проклята будь, убійнице!

І підняв затиснений кулак — немов би хотїв ним її вдарити, але в туж саму мить підбігла до нього Ільона з криком великим.

— Бійте ся Бога, ощадїть помираючу, не бийте її — чи-ж нема у вас милосердя для тої нещасної? Дозвольте її бодай вмерти супокійно!

Паша звернув до ньої блїде, гнївом палаюче лице.

— Остав мене, остав мене — сказав — не знаєш бо який злочин вона задумала була — о, се відьма проклята!

Мов божевільний звернув ся знова до Сулейки, прошиваючи її гнївним поглядом.

— Ах коли-б я міг приготовити тобі муки, щоб в куски подерли твою душу, падлюко!

Ти бачила як серце моє було привязане до Сулими, ти бачила, що вона була всїм щастєм моїм.... Та ненависть твоя завсїгди попихала тебе до злого — нема душі у тебе, бо чорт мешкає у твойому тїлї!

Горе тобі, проклята жінко! З трівогою станеш перед лицем пророка — проклятє моє аж туди за тобою слїдкувати ме!

Кивнув головою на Ільону, щоб ішла за ним і звернув ся до виходу — коли се вмираюча так страшно скричала, що він враз на місци спинив ся.

Коли мимоволї відвернув ся, доглянув страшно викривлене лице Сулейки. Дико підняла до нього затиснений кулак.

— Горе тобі, пане, не меш посїдати тої білої голубки, задля котрої ти мене відтрутив!

Не буде вона сонцем твойого житя і не знайдеш для себе щастя у ньої. А вона, що вкрала у мене серце твоє, а яку з цїлої душі ненавиджу — буде блукати скрізь по світу, не знаходячи приюту собі, а тебе — тебе пане, як колись за Сулимою — пожирати ме туга за ньою!

Се є проклін Сулейки!

Тільки що скінчила послідні слова, як впала із зойком на отоману, й смертельні корчі її вхопили — ще раз зойкнула із болю і вмерла.

Підчас того, коли жінки з плачем обступили вмираючу, паша вхопив Ільону за руку і майже силою вивів з салї. Увійшовши до сусідньої кімнати, виснажена із сил дївчина, впала на столець.

Приступив до ньої Саїд паша з лицем блїдим й поважним.

— Чи знаєш, чому в такий спосіб я обійшов ся з помираючою — чому так говорив я до ньої? Бідна дитино — ти навіть не прочувала, що ожидало тебе, яке підле задумали другі жінки супроти тебе. Зненавиділи тебе тому, що я тебе вивисшив понад них й тому приказали невільниці вмішати до твоєї чарки отруї, щоб смерть твою приспішити!

— Всемогучий Боже! — Що говорите, пане? Мене, мене хотїли отруїти? — блїда зі страху шепотом говорила Ільона й заляла ся сльозами.

О, Боже — що-ж я зробила що мене хотїли в так страшний спосіб позбути ся?

Здрігнувшись всїм тїлом, вона закрила своє лице долонями.

— Само небо охоронило тебе від страшньої смерти! — говорив з сумом паша. — Бач, коли Сулейка потайки зговорювалась про се з моєю невільницею, мій слуга, Ахмед, підслухав їх розмову а опісля менї про все доніс.

Мій гнїв не знав границь — говорив дальше, тяжко дихаючи. — Моє обурене було так велике, що я рішив Сулейку смертю сейчас скарати.

Потім прийшла менї инша думка до голови. Приказав я Ахмедови заміняти чарки, а напій затроєний переляти до Сулейчиної чарки, щоб вона, не прочуваючи нїщо злого, сама випила отрую.

Так і стало ся. Тепер розумієш, яким чином Сулейка сама собі смерть спричинила тодї, коли думала, що ти маєш вмерти!

— Мій Боже — шепнула й дрощ трівоги пройшов Ільону — що за страшна смерть!

— Але що за щастє, що в час ще міг я недопустити до того злочину! — додав зворушений паша. — Та підла жінка не заслугує на твоє милосердє, коли з зимною

кровю рішилась глядіти на твою смерть, як колись на смерть Сулими, моєї давнійшої жінки, котру в такий самий спосіб зігнала зі світа, як і тебе хотіла позбутись!

Ільону обняла страшна трівога, її видало ся нагло, що тяжко її віддихати воздухом тої палати, що все якась нова небезпека жде на неї на кождому ступіню.

На думку прийшов її Роберт і сльози струмочком поляли ся з її очий.

Тимчасом паша тричи сплеснув в долоні і приказав слузї привести невільницю, яка приладила отруйний напій, щоб і вона дістала заслужену кару.

За хвилю увійшла непевним ходом нещасна Надія і з плачем кинула ся до ніг свойому панови.

— Милосердя, пане, милосердя — кликнула благаючим голосом — чейже мусіла я слухати, коли Сулейка мені приказала. Вона-ж булаб мене вбила, колиб я не схотіла зробити після її приказу!

— Падлюко — крикнув паша — чи не подумала ти про се, що ти хотіла вбити її?!

Чому передше ти не кинула ся мені до ніг, не вискавала всього й не просила мене заопікуватись тобою — адже-ж тоді ніхто й волоска не поважив би ся тобі зірвати з голови?

Застрашена служниця, благаючи складала руки й бовтала якісь незрозумілі слова.

Ільона боязливо дивила ся на них обоїх. Хотяй не розуміла їх слів, то доміркувала ся о що ходить.

— Вставай — крикнув грізно паша до служниці — зараз дістанеш заслужену кару!

Невільниця скричала проймаючим голосом, а коли, в смертельній будучи розпуці, надармо шукала милосердя в його лици, кинула ся до ніг Ільони і благаючи підняла до ньої руки. Жестами старала ся представити о що тут ходить, а відтак з плачем обняла її коліна.

Ільона не могла вже дивити ся на її муку. Глянула благаючо в грізне лице паші.

— Змилосердіть ся, пане над ньою — вона була тільки знарядем в руках Сулейки — не в її мозку зародив ся сей плян. З песьою уляглістю сповнила тільки приказ своєї пані — чи можна її за се так тяжко карати?

Благаю вас, пане ,даруйте житє бідній дівчині. Страх який тепер перебувала є достаточною карою для ньої.

Зворушений тим паша вдивляв ся в благаючо на нього звернені очи Ільони, а по хвилї похилив поважно голову.

— Нехай і так буде, коли просиш за нь'ою! Хоч в дійсности ти не повинна мати милосердя над тою, що хотїла подати тобі отрую.

Звернувшись знова до невільницї, промовив по турецьки:

— Тільки тому, що вона зі щирого серця так горячо просить за тобою, дарую тобі житє!

Стережи ся вдруге взяти на себе так тяжку провину — мій гнів тодї пімстив би ся на тобі!

Геть, менї, з моїх очий, падлюко — сейчас забирай ся із моєї палати, щоб тебе я більше тут не видів!

Служниця зірвала ся з радісним криком і знова кинула ся до ніг Ільони, а цїлуючи її убори, шепотїла щирі слова подяки.

Ільона злегка відіпхнула її від себе, а тодї Надїя піднялa ся і з радістю на лици вийшли з кімнати.

Паша звернув ся тепер до Ільони, що тремтїла цїлим тїлом.

— Як ти поблїдла, моя прекрасна рожечко! Ти за сильно переймила ся тим, що зайшло, а відчуваю, що душа твоя до самої глубини потрясена.

Бідна дитино ,як ти тремтиш!

Хотїв її притягнути до себе, але вона відсунула ся із боязню.

— Піди до своєї кімнати, моя дорогенька, тобі потреба супокійно випочати троха. Ти-б не була в силї вислухати вислів моєї любови, колиб душа твоя була повна трівоги.

Спічни ,моя рожечко! Але опісля, коли скріпиш ся, прийду до тебе, а ти будеш мусїла вислухати мене, моя найдорозша, тодї позволиш поцїлувати себе — тодї радїти мемо обоє нашою любовю!

Майже обезтямлену з трівоги відвів до спальнї. Ще раз пригорнув до своїх грудий і на її чолї оставив легкий поцїлуй.

Відтак відійшов звільна — неохотно.

Ільона залляла ся сльозами. Скоро заложила засуву на двері й, вичерпана зі сил, повалила ся на канапу.

Зложивши руки, мглистим поглядом глядїла перед

себе. В думці перейшла всі ті страшні хвилї, які тільки що пережила.

Мертва, остуденїла, лежить горда туркиня — замісць ньої.

Наглий, холодний дрощ потряс цїлим її тїлом. Як дуже мало хибувало до того, щоб вона сама вже не жила. Але чи не лїпше булоб, щоб справдї в місце Сулейки вона там лежала нежива, а за те свобідна від всяких дочасних терпінь?...

Що-ж її тут чекає? Поганьбленє й сором.

Що-ж вона може сьому зарадити, вона, слаба, безборонна женщина, коли він, всесильний приказує?

...„Прийду до тебе" — все ще звучало в її ухах і вона з криком схопила ся з отомани й почала проходжувати ся по кімнатї.

— Боже всемогучий, допоможи менї — вистогнала — як менї уйти перед соромом?

Ах, Роберте, колиб ти знав, що мене стрінуло, тиб прибув сюди й охоронив мене!

Коли він тепер прийде — шепотїла, руками стискаючи виски — щож я пічну?

Ніч запала, я тепер зовсїм безборонна в його руках, а він не зважати ме на мої проханя, на мої сльози — пристрасть забере у нього весь розсудок.

А коли вже раз стану його, тодї — о Боже — Роберте, тодї я на все страчена для тебе!

Й голосно ридаючи, впала на колїна і здіймила руки до небес.

— Боже милосерний, ратуй мене! Чи-ж би ся ніч мала мене раз-на-все розлучити з милим — о, радше забери мене із сього світа, дозволь менї вмерти, бо не знесу того безнадїйного житя!

Довгий час так молила ся, а коли підняла ся, святий супокій сплив в її душу — в руки Бога зложила свою долю.

Змучена сїла на отоманї й сумним поглядом вдивила ся перед себе.

Від часу до часу тільки цїлим тїлом проходив дрощ — а час так скоро сходив — ось вже скоро й паша надїйде!...

Якийсь час лежала на отоманї, думала з замкненими очима, а все думала про химерну свою долю.

Та пристрасна жінка, що там десь лежить тиха й мертва, мало що не отруїла її з заздрости о любов паші!

А тут до ньої щастє само так і преть ся — а вона не зважає на нього, трівога її перед ним знимає. Тепер охотно би заміняла ся з помершою!...

З таких роздумувань пробудило її нараз якесь тріскотїнє над головою.

Трівога її обняла — тремтячи на всьому тїлї зірвала ся з отомани. Побігла до дверий, але зараз вернула з поворотом. Кождої хвилї міг увійти він, той котрого вона так дуже обавляла ся.

Хвилю стояла наслухуючи, а рукою притиснула сильно бюче ся серце.

Нараз проніс ся страшний зловіщий крик по цїлій палатї!

Ільона вся жахнула ся й повалила ся взад.

## РОЗДІЛ LIV.

### ПРИСТРАСНА ЗАВИСТЬ.

Тільки що Лївія фон Ангелм вимовила своє імя, як Лукія мимоволї скрикнула зі страху, пригадавши собі тільки що перед хвилею підслухану розмову.

Отже-ж то її так дуже ненавиділа дочка властителя сього дому!? До ньої то відносила ся та страшна погроза, з котрою виговорила ся Аделя проти своєї суперниці?!

Не була в силї й слова промовити.

— Що вам, панї, стало ся?! — спитала зі страхом Лївія, та обнявши її раменем, посадила на кріслї.

— Мусите, панї, бути дуже струдженї! — доповіла своїм лагідним, звучним голосом. — Ах, Боже — представляю собі, що ви мусїли чогось дуже збояти ся

Від хвилї мойого прибутя сюди, я часто думала про вас, прочуваючи, що ви скоро з'явите ся у мене!

Почувши сї слова співчутя, Лукія заляла ся сльозами. Як же мило безприютній людинї стрінутись з таким ми-

лосердем!...

Коли відітхнула після першого враженя, розповіла новій подрузі як прикро її вразило те, коли шукаючи захисту серед чужих людий, при самому вступі до села стрінула похорон.

Лівія обняла її раменем і, похилившись до ньої, спитала зворушеним голосом:

— Останете тепер зі мною, панно Лукіє?

Ми обі тепер самітні й опущені, наша судьба немов чудом нас разом на одну дорогу звела, так немов би то від тепер ми мусіли вкупі жити.

— Як же мені оставати з вами — чейже ви самі в гостині в домі вашого дядька? — промовила журливо Лукія.

Лівія хитнула головою.

— Хоч мої свояки приняли мене до себе, то однак я не є залежною від них.

Мої доходи дозваляють мені платити дядькови досить поважну винагороду і сим запевнюю собі цілковиту самостійність.

Для мене в тому велика користь та вдоволенє, що не мушу бути залежною від свояків. Я-б цілим серцем раділа, колиб ви, пані, схотіли остати зі мною — тимбільше я рада вам, бо я переконала ся вже, що моя своячка Аделя ніколи не буде мені подругою, як того надіялась я!

Легка хмаринка затьмила шляхотне чоло і гарне личко сироти, а на устах у ньої заграв глубоко десь затаєний біль.

Лукія все ще вдивлялась в землю, серце у ньої сильно товклось, не знала що сказати тепер.

— Не знаю — промовила несміло — чи ваші свояки, пані, не будуть вважати мене за якого влізливця!

— Оставте се для мене, дорога панно Лукіє — відповіла Лівія.

— Дуже радо осталаб я при вас, пані — але — не хотілаб я — милостині...

— Які-ж ви горді! — засміяла ся Лівія. — Розумію се гаразд, але колиб я вас запросила як товаришку? В такому разі ви навіть не зобовязані до вдячности — ваша присутність не буде тут нікому неясною, а я — я в душі зову вас вже своєю подругою!

Лукія не могла вже довше спирати ся, а — з вдячности

хотіла її поцілувати в руку, але Лівія зворушена такою щирістю притиснула її до своїх грудий.

— Як відплачу ся вам, пані, за ваше добре серце? — шепотіла Лукія.

— Тихо, Лукіє, не ти, але я тут малаб говорити про відплату. Так мало коли в житю зазнала я любови!...

Як далеко памятю сягаю, я все була серед чужих, що за гроші тільки займали ся мною й виховували. Не голодувала я у них — а однак була я біднійшою від найбіднійшої дитини, яку щастєм напоює бодай рідна хатина й любов родичів — а я любови нігде не могла знайти! Замкнулась я в собі, а ніхто й не старав ся о се, щоб зрозуміти мене!

А коли другі завидували мені богацтва, душа моя кричала: О, Боже, вони не знають чого мені не стає!... Остаточно мала я виїхати до свояків і у них замешкати. Як же моє серце раділо на саму згадку про се, як же тішилась я тим, що їду до них — надіялась бо я, що тут знайду дім, в правдивому значіню того слова.

На хвилю Лівія перестала оповідати й віднернула в бік від болю тремтяче лице.

— Але як гірко я завелась — говорила опісля дальше тремтячим голосом — я, бачите, раділа тим, що моя своячка стане мені подругою...

А як болючо мене діткнуло се ,коли мій дядько з донькою так дуже холодно та з вимушеною ввічливістю мене привитали — зараз від першої хвилини мойого приїзду я пізнала, що ніколи тут не почуватись му свобідною, ніколи не знайду тут того, за чим я так тужила.

Тепер, пані, пізнаєте як сильно тужу за якимсь вірним серцем та як бідною почуваю ся мимо всього богацтва, яке посідаю?

До глубини серця зворушена тими словами, зі сльозами в очах, Лукія простягнула до ньої свою руку.

В ту хвилину здавало ся її, що сам Бог призначив її до того, щоб підтримувала ту шляхотну, осиротілу дівчину, своєю приязню.

Чи не само Провидінє дало її спромогу почути в павільоні розмову скорше ще як побачила ся з Лівією?!...

Вже сама обава о житє шляхотної дівчини, мусілаб її тут задержати, вона-ж бо чиста своїми думками й не прочувала, як страшний замір супроти ньої зависні сво-

яки обдумали.

— Так, панно Лівіє, радо остану із вами і буду щасливою, коли зможу вам стати чим в потребі.

Лівія сильнійше притиснула її до грудий і глянула в її ясні, прекрасні очи.

— Дивна річ — шепотіла в задумі — від коли ви є коло мене, пані, відчуваю цілковитий супокій, знаю бо, що тепер буду мала когось, перед ким зможу звіритись зі всім.

Тепер вже не буду почуватись самітною й опущеною!

Хвилю ще розговорювали про всякі справи, потім Лівія підняла ся, щоб сповістити дядька про приїзд своєї подруги.

За хвилю увійшла до кімнати пана фон Статтен, який кинув на неї несупокійний погляд — не сподівав ся її тепер. Скоро замкнув книжку, в якій щось перечислював, й цілий червоний підняв ся з місця.

— Вибачайте, дорогий дядечку, що вам перебиваю в роботі, я прийшла вас сповістити, що приїхала до мене моя подруга.

Невдоволене відбило ся на лици дідича.

— Подруга? Дотепер ти не згадувала мені, що бажаєш собі її приїзду! — кликнув, немило порушений такою віткою.

Але Лівія не дала себе збити. Зазнавши холодного принятя вже з самого початку — вона виступала супроти дядька й його дочки зовсім мов чужа і старала ся передовсім зберегти свою незалежність.

— Вибачайте, дорогий дядечку, що я забула вам про се згадати. Не могла я бути певною її приїзду, зате тепер тимбільше радію, що стало ся се після мойого бажаня!

— Але не розумію пощо тобі товаришки, Лівіє — докинув неохочо дядько. — Мусиш знати, що такі люди є звичайно правдивим нещастєм в домі! Коли ти бажала розривки, так Аделя булаб тобі дотримувала товариства — пощо-ж чужих людий впроваджувати до хати?!

Лівія поблідла. Її очи засвітили сумно.

— Не гнівайте ся, що не можу поступити після вашої ради — промовила троха тремтячим голосом — адже-ж ви самі чейже могли пізнати, що межи мною й Аделею неможливі сердечнійші відносини — вона-ж дала мені

досить ясно се відчути своїм холодним принятєм!

— Як же, ти хиба невдоволена з Аделї? — витиснув із себе пан Статтен.

— Нї, дядю, не хочу тобі робити прикрости, але — нї приязнь, нї любов не дасть ся вимусити!...

На перший погляд зараз пізнала я, що Аделя не має симпатії для мене, то-ж легко піймете, що не маю нї найменшої охоти її накидатись!

Видним було, що Статтен старав ся здусити в собі гнів.

В душі дивував ся її вразливости, що так скоро могла відчути ненависть Аделї, хоч його дочка старала ся не показувати того, як є успосіблена супроти нього.

Відповів холодно, здвигнувши раменами:

— Коли ти приняла ту товаришку, так вважай, щоб своїм довірєм не надїлила особи негідної того.

Колиб ти була менї передом про се сказала, я-б вважав був своїм обовязком розвідати найперше, про її походженє та минувшість, бо остаточно чейже не можна — першої-лїпшої приймати до хати!...

Темно червона краска виступила на лице Лївії.

— Будьте супокійні, дядечку, знаю добре панну Бендорф і знаю, що є гідною найбільшого довіря!

Статтен кивнув головою а Лївія вийшла з кімнати. Серце її дуже заболїло, сльози силою тиснули ся до очий, а однак хотїла вернути до Лукії веселою, щоб вона, бідненька, й не доміркувала ся, як підозріло її тут приймають.

В проходї стрінула Аделю прибрану в прекрасну сукню. Її погляд майже ворожо спочив на Лївії.

— Я мала намір зайти до тебе, коли се від слуги дізнала ся, що ти маєш гостя у себе.

— Якраз прибула моя товаришка! — відповіла Лївія, силуючись бути ввічливою.

— Чи можу тобі представити панну Бендорф, Аделю? Я певна, що вона тобі подобаєть ся — вона така тихенька, так дуже симпатична...

З початку Аделя немов то дуже здивувалась, але за хвилю закинула погірдливо взад головою.

— Твоя товаришка? Ах, я думала, що се Бог зна' хто приїхав до тебе! Нї, дякую, не труди ся, буду мала досить часу ту — дївчину побачити!

Лівія ображена до глубини душі, відвернула ся й відійшла. Аделя же розбішена впала до батькової кімнати.

— Тут вже все кінчить ся! — кликнула до нього з гнївом в очах. — Спровадила собі панночку для товариства! Що-ж то вона є — може яка ґрафова дочка — що вона собі думає! Ах — булоб ліпше колиб ви, тату, зовсім не запрошували її до нас! Від часу, коли вона тут є, переслїдує нас нещастє!

— Аделю, своєю напрасністю ти ще все зіпсуєш! — кликнув пан Статтен з перестрогою. — Вона се відчуває, що ти її ненавидиш, мусиш бути осторожною, щоб не стала дечого підозрівати.

Аделя тупнула гнївно ногою.

— Ах, як я ненавиджу її — просичала крізь зуби — тепер я вже певна того, що Вінтер для мене пропавший! Якраз тільки що просила я щоб він заграв дещо зі мною, та він холодно відказав ся. Розуміє ся — засміяла ся остро — не хоче, щоб Лівія заглянула його в мойому товаристві. І се все маю я зносити задля тої зарозумілої дївчини — справдї, хиба одурію!

Надармо старав ся її батько заспокоїти та промовити до розуму. Аделя вся так і тремтїла з обуреня.

— Нї, тату, не знесу я того! — кликала із зловіщим вогнем в очах. — Колиб прийшло до сього, що Вінтер освідчив би ся її, то вона мусить конче вмерти! Вона нїколи не буде його жінкою — сама думка про се доводить мене до божевіля....

Підчас, коли батько з дочкою нараджували ся, Лівія вернула до Лукії та коли тільки глянула в її прекрасні очи, як десь і гнїв пропав з її серця. Що її обходили холод дядька та гордість Аделї, коли вона знайшла серце, що вірно стояти ме коло ньої та все її зрозуміє.

Прикрою була ще також хвиля, коли Лівія представила Лукію, а погляди хазяїна та Аделї спочили на нїй з виразами повної погорди...

Зате тим красше було опісля, коли обі панни остали знова самі, а Лівія зі здвоєними старанями намагала ся затерти немиле вражінє, якого дізнала Лукія в часї принятя її, свояками Лївії.

Поволи Лукія ізжила ся з новими обставинами, і се тимбільше, що Лівія була для ньої немов старшою се

строю. Одно її тільки мучило, а се — журба про батька. Чи старому Іванови вдасть ся охоронити батька перед небезпеками, які йому грозити муть?

— Ах — колиб хоч мала яку вістку із дому — писала до Івана, та не дістала від нього ніякої відповіди.

З таєною радістю переконувала ся Лукія, що її подруга дуже радо звертає очи в сторону Вінтера.

Не сумнівала ся в се ,що він дійсно любить Лівію — зраджував се навіть кождим поглядом очий, які безнастанно шукали за нею.

Яка-ж прекрасна парочка булаб із них!

Лукія глядїла на се з тихою, сердечною радістю, але деколи також із трівогою — не могла бо призабути тої то розмови в павільоні.

Нераз серед такої трівоги, думала вже розповісти про все Лівії. Рішила також пильним оком сторожити над товаришкою й потайки слїдила ненависні погляди, які часто дочка хазяїна зводила на своячку.

Одної днини, коли Аделя вибралась коником на проїздку а Лівія вийшла з книжкою до парку, Лукія взялась писати другий лист до старого Івана, в якому просила, щоб він прислав її вістку про батька.

Лівія, затоплена в своїх думках, перейшла тінистою доріжкою і увійшла до покритої зеленю альтани.

В якийсь час пізнїйше почула скорий хід. Коли підняла очи, побачила у вході Вінтера.

З запалїлим личком зірвала ся з місця. Але він вже був коло неї та пристрасно стискав її руку.

— Остаточно, панно Лівіє — кликнув зворушеним голосом — остаточно застав я вас на самотї — не маєте, пані, прямо понятя ,яким щастєм се мене проймає.

Давно вже я бажав розговоритись із вами — я бо не в силї довше закрити того, як сильно вас кохаю.

Дївчина затремтїла й хотїла вихопити у нього свою руку. Його визнанє захопило її знагла. Зворушені обоє, не запримітили як якась людина наближила ся до альтани та крізь зелень придивляла ся їм. Була се Аделя.

Вона лиш так на позір вибрала ся на проїздку, але вже перед селом зіскочила з коня та віддала хлопцеви, щоб поволи завів його до стайнї.

Відтак пішки вернула до палати. Доміркувала ся, що

Вінтер тільки й шукає нагоди, щоб розговорити ся з Лівією на самоті, а хотіла почути, що то вони будуть з собою говорити.

Щасливий випадок сприяв її й вона заглянула Вінтера, коли входив до парку й догадала ся, що він шукає там Лівії.

Мов тінь посувалась за ним у певній віддалі, а заглянувши його коли входив до альтани, наближила ся також та, закрита густою зеленю, могла знаменито підслухувати їх розмову.

Почувши визнанє Вінтера ,затиснула пястук із гніву.

— Ах, Боже — пане Вінтер — прошу, оставте мене — я — я... ледво була в силї промовити, але він не дав ся сим в блуд ввести і знова вхопив її за руку.

— Панно Лівіє, одно лиш прошу менї сказати — чи дійсно я вам байдужий? Панно Лівіє, не відпихайте мене, подайте менї хоч найменшу надію а буду найщасливійшим із людий!

Дївчина тремтіла всім тілом. Звільна підняла на нього зажурений погляд.

— Пане Вінтер — поки ще будемо могли дальше говорити, прошу менї відповісти на одного питанє: Чи ви не були з моєю своячкою Аделею так, гейби вже заручені? — стиха промовила.

Я-б не хотіла ні-за-що в світї бурити щастя Аделї — пане Вінтер, будьте отвертим та щирим — від сього бо залежить щастє троїх людий.

Вінтер поблїд, а опісля нахилив ся до ньої з засмученим лицем.

— То й вам вже розповіли оту казочку? — спитав огірченим голосом.

— Ви, панно Лівіє, заслугуєте на цїлковиту отвертість із моєї сторони. Так скажу вам: Нїщо мене не лучило із панною Аделею, для ньої був я тільки чемним, як і повинен бути супроти женщини. І я чув про се, що знакомі говорили вже про наші заручини, а здавало ся, що пан Статтен не мав би був нїщо супроти того.

Не думаю заперечувати, що колиб ви панї не явились були, то ті здогади людий може й були-б здійснили ся — але від хвилї, коли я вас побачив, пізнав я що то дійсно любов значить а тепер вже знаю також, що не міг би я бути щасливим з нїякою другою женщиною а тільки із

вами!

А тепер, коли я вам те все сказав, панно Лівіє, скажіть також і ви, чи серце ваше знаходить яке теплійше почуванє також супроти мене?

Благаючо вдивляв ся в її очи, а заглянувши, що лице її проясняєть ся із щастя, вхопив в свої обнятя її тремтячу стать.

— Моя, моя, остаточно! — кликав радіючи до безтями та пристрасно притискав її до грудий. А вона не опиралась сьому — сльози радости спливали по її личку. Яке се миле почутє для нещасної сироти, знайти на ціле житє щиру дружину й зажити правдивим родинним житєм!...

Аделя, поглядом хижої звірюки глядїла із своєї криївки на щасливу пару, що все ще насолоджувала ся в спільних обнятях. Все благородне уступило з її лиця а страшна ненависть викривила його.

— Стережіть ся мене — просичала тихо крізь зуби — постараю ся о се, щоб ви розійшли ся! Тепер вже вона мусить вмерти!

Похилила ся знова та, здержавши в собі віддих, підслухувала дальше.

— Мій дорогий, задержім вістку про наші заручини в тайнї бодай через кілька тижнїв — просила Лівія.

Тодї припадати ме день моїх уродин, кінчу саме двайцять літ, так може в той самий день ми-б обходили й наші заручини?

Він пристав на се, хоч з нехотя — волїв би був щоб зараз сьогодня проголосити перед цїлим світом своє щастє. Не міг однак відповісти першому її проханю. Поговоривши ще троха, попращали ся й Вінтер самий вийшов з альтани, щоб нїхто їх ще разом не запримітив. Лівія остала в альтанї та з рукою на серцю і з усмішкою на устах глядїла за відходячим.

Серце її наповнило ся почутєм невисказаного щастя, тепер бо не була вже сама на світї, мала вірного друга та товариша на ціле житє.

Як же втїшить ся Лукія, коли дізнаєть ся про се! І сльози радости підступили до очий — тепер вже більше нїколи не почувати меть ся опущеною!...

Нараз якась тїнь підсунула ся до входу альтани. Коли підняла в гору очи — побачила перед собою Аде-

лю, блїду мов смерть та із скаженїлістю на лици.

— Ти — ти знаш про все! — мимоволї виговорилась Лївія.

— Догадую ся! — злобно всміхнувшись, промовила Аделя — я, бач, шукала за тобою в парку — коли се заглянула тебе в його обнятях.

Справдї, Лївіє, мушу тобі признати, що знаменито вмієш притягати до себе мущин та відбирати їх у других!

Лївія смертельно поблїдла.

— Як се розумієш? — кликнула тремтячим голосом.

— Ха, ха, ха — засміяла ся Аделя — як ти вмієш удавати?!

Ти-ж знала добре про се, що Вінтер старав ся о мене ще перед твоїм приїздом до нас, та що був зі мною потайки зарученим!

— Се неправда! Він самий менї сказав, що нїщо близшого між тобою а ним не було!

— Вірю дуже — з чортівським усміхом докоряла її Аделя — чейже не буде таким дураком, щоб тобі мав се сказати, знаючи, що тодї булаб ти для нього страченою.

День перед твоїм приїздом, мій батько ненарочно в його присутности розповідав про твої богацтва і тодї я зараз доглянула як у нього заблистїли очи.

А коли ти приїхала до нас, тодї він став мене уникати а за тобою лазити. Розумієть ся — сміяла ся проразливо — я є бідною в порівнаню з тобою — так нїщо дивного, що він закинув вудочку на золоту рибку!

— Бій ся Бога, Аделю — мовчи — з розпукою крикнула Лївія — се не правда — він кохає мене, а нї гроші! О, мій Боже — не будь же такою мстливою, не забирай менї щастя, — я — я так його кохаю!

Аделя сикотїла в скаженїлости, в ту саму хвилину булаб навіть підважила ся вдусити ненависну суперницю.

— Вважаю своїм обовязком сказати тобі всю правду — говорила дальше, насмішливо здвигнувши раменами. — Не мусиш мене слухати, йди за нього, а вскорі переконаєш ся, що він любить: тебе, чи твої гроші!

Лївія з плачем впала перед ньою на колїна й благаючи здіймила руки до ньої.

— Аделю — просила заломлюючи руки — змилосерди ся, не відбирай менї того першого та одинокого щастя в мойому житю. Чейже знаєш, що я була опущеною

а ти маєш дім, маєш батька, який тебе любить — дотепер ти не зазнала того прикрого почутя самітности, не пожадала ще любови .

Я тепер тільки що знайшла дім, знайшла вірне серце. Не розбивай мені моїх мрій, позволь нехай бідна сирота також зазнає троха любови!

Скажи, що се не є правдою, що ти говорила, що тільки опірчене твоє було причиною висказу тих страшних для мене слів, а буду молитись за тебе до Бога до кінця мойого житя!

Зворушаючий був се вид — але ні одна черта не змінила ся на лици Аделї. Похилила ся над дївчиною з очима горіючими мов у тигра та просичала:

— Не можу брехати — се правда, що я сказала. А скажу тобі ще одно — раджу тобі зірвати з Вінтером, поки ще дізнаєть ся яка нечесть на тобі спочиває.

Дотепер з милосердя нїхто тобі про се не говорив, що твоя мати була — без чести! Батько твій застав її в обнятях молодого офіцира ,котрий на місци застрілив ся, щоб охоронитись перед неславою!

Батько твій оставив невірну жінку, що опісля всїми погорджувана померла, підчас коли він тільки що перед кількома роками згинув в Америцї.

Коли Вінтер дізнаєть ся про таку неславу, що тяжить на твоїй родинї, не схоче навіть твоїх гроший і відвернеть ся від тебе зі встидом.

Страшний крик добув ся з грудий нещасної сироти. Аделя з чортівським реготом зникла з альтани, а Лївія без памяти впала на землю.

## РОЗДІЛ LV.

### КОМЕДІЯНТ.

Ґраф Солмсберґ стояв на порозї немов задубів та боязливим поглядом обвів цїлий покій. Бачив Асту, напів відвернену, при вікнї, бачив зломаного, нещасного майора,

сидячого у фотели і легка блідість покрила його лице. Але враз порушив ся й підійшов до прекрасної женщини. Аста навіть не відвернула до нього своєї голови, удавала немов зовсім не запримітила його приходу.

— Аста — поніс ся його тремтячий голос — чому ти се зробила — чому потайки оставила мене? Я поспішив за тобою, щоб просити вибаченя, знаю-ж бо, що я тебе дуже скривдив.

На холодному лици Асти не змінилась ні одна черта. Ґрафа обняло зворушенє. Коли побачив її перед собою в її повній красі, доперва тепер гаразд пізнав, що не бувби в силї пустити її від себе. Вхопив пристрасно опущену її руку й говорив далї:

— Аста, ради Бога — промов до мене хоч одно щире слово! Скажи, що даруєш менї провину, а я присягаю, що вжию всїх своїх сил, щоб ти призабула кривду, яку з моєї причини зазнала.

Тепер доперва вона оживилась. Відвернула ся звільна й кинула на нього ледяним поглядом.

— Пане ґрафе — промовила слабим, змученим голосом — я думала, що між нами нема вже про що говорити, бо я не буду в силї забути тих слів, якими ви менї кинули в очи, й дивую ся навіть, що у вас, після того що зайшло, найшло ся ще стілько відваги, щоб аж сюди за мною прибути!

Як бачите — додала, рукою вказавши в сторону майора, що все ще сидїв у фотели з пятном жури на лици — я вже віддала ся під опіку мойому батькови, нечесть ся дотикає його так само, як і мене!

Солмсберґ скоро звернув ся до майора, котрий навіть очий не підняв на нього.

— Пане майоре, промовте до мене хоч слово пєднаня — ради Бога, я зовсім не думав так зле. Колиб я був не отримав листа з доносом, булоб менї й не снило ся сумнїватись у вірність Асти. А крім сього ще цїла та нещасна ситуація в гостинницї... Признаюсь, що тодї я зовсім не був паном своїх думок, тому то й Аста не повинна так дуже гнїватись на мене за те все, що я її прикрого зробив.

Старий майор підняв на нього свої очи, а незвичайний біль відбив ся на його лици.

— Як же я маю за вас просити, пане ґрафе? — го-

ворив, тяжко дихаючи — як могли ви навіть подумати щось подібного?!

Мабуть ви забуваєте — додав, звільна піднимаючись — що ганьба, яку ви кинули на мою дочку, паде також і на мене. Здаєть ся, ви й поняти не можете ,як тяжко приходить старому офіцирови знести таку обиду!

Гляньте на мою сиву голову — дотепер носив я її прямо й гордо — зі супокоєм та відвагою міг я глядіти у свою будучність, найменша бо пляма не тяжіла на мойому імени.

А тепер отсе прийшлось мені почути від моєї дочки, що ви її так обидили, що бідна моя дитина зломана терпінєм і сумом мусіла втікати під мою опіку — пане ґрафе, сього я не в силї вам нїколи простити.

Ґраф був до самої глубини серця зворушений болем старого майора. Простягнув до нього свою праву руку й тихим голосом промовив:

— Пане майоре, кождий чоловік може раз помилити ся, а мусите взяти під розвагу й се, в якому станї був і я, коли сими обидливими словами діткнув Асту. Чи правдивий мій жаль не може зворушити вашого серця?

Чи не можете зрозуміти мене що в той час я не знав, що роблю?

Правдиво жалїю того, що сказав я до Асти і прошу вас з цїлого серця забути про те все, що зайшло!

— Нї, нї, пане ґрафе — відповів з жалем майор — не можемо забути того — особливо ми, що тепер не маємо нїщо більше, крім нашої чести.

Житє моє було чисте — несплямлене нїяким нечесним вчинком! Одиноким маєтком моєї дитини є також тільки честь її, а ви своїм підозрінєм старались се знищити — нї, пане ґрафе, се не так легко забуваєть ся. Може ви й не відчуваєте того, що зробили, і тому не можете навіть понятя наших терпінь!...

Колиб я був молодший, колиб ще мав свою давну силу — присягаю, що жадавби сатисфакції у вас, щоб лімстити нашу кривду.

А по хвилї додав з великим жалем й докором: Легко однак обидити немічного старця й сим отруїти послїдні днї його житя!....

— Пане майоре, ради Бога, перестаньте — не по правдї мене осуджуєте. Богом свідчу ся, що був я дале-

ким від такої думки, не хотів я вас обидити. Жалію цілим серцем того, що тоді я зробив і прошу у вас обоїх прощеня!

Після сих слів наступила довга мовчанка. Тяжко дихаючи, майор знова всунув ся у фотель і рукою закрив очи, Аста же все ще стояла непорушно при вікні і гляділа на вулицю.

— Пане майоре! — промовив знова ґраф, не одержавши ніякої відповіди — скажіть мені, чим можу направити свій блуд — я готовий на все, що прикажете.

Майор засміяв ся гірко.

— Ні, ні, пане ґрафе, сього ви не в силї направити, бо се, що стало ся, не можна вже вернути, а ваш жаль не є в силї покрити зробленої нам кривди.

Болючий, придавлений крик добув ся з грудий ґрафа й він підбіг до Асти та впав її до ніг.

— Асто, ради нашої любови — забудь про все, даруй менї провину. Подай менї руку на прощенє, верни менї щастє — бо відчуваю, що без тебе жити не маю сили!

Аста відвернула ся немов наелектризована й глянула оком побідниці на Волдінґа, що хитро з під ока приглядав ся обоїм.

— Бачиш — я таки побідила! — немов говорила тим поглядом.

— Встаньте, пане ґрафе! — промовила зворушеним голосом. — Пощо се придасть ся, колиб я навіть тепер сказала вам, що хочу забути про все, що зайшло — то пізнійше прийшлиби у мене спомини тої зневаги й вони отруїли би наше щастє!

Ні, пане ґрафе — для нас обоїх красше буде, коли розійдемо ся, може — може — з другою зможете бути більш щасливим.

— Ні, Асто, ніколи — без тебе нема щастя для мене! — кликнув пристрасно Солмсберґ. — Ти цїлим моїм щастєм, я-б не в силї був знести житя без тебе — Асто, забудь те страшне слово і скажи, що хочеш бути моєю, моєю на цїле житє!

Аста, знаменито вдавши біль, закрила лице долонями .Тодї ґраф зірвав ся і вхопив її в обнятя.

— Асто дорога — кликнув радісно — я знав, що не зможеш оперти ся моїм проханям, бо мимо всього ти любиш мене. Промов до мене тільки одно хочби слово,

що забуваєш про те, що було.

— Буду старати ся — шепотіла стиха, а він почав лице її покривати горячими поцілуями.

Отже стало ся так, як того бажала Аста — отсе він на колїнах просив прощеня у ньої — вона знова станула перед ним в повній красї тїла й духа, вона-ж бо дала себе перепросити, вона йому простила вину.

Знова кинула побідним поглядом на Волдінґа, що тепер вже з тяжкою бідою вдержував ся в ролї обидженого батька, бо й він радував ся незмірно, що комедія так добре вдала ся.

На безнастанні проханя ґрафа о прощене, Аста піднесла на нього замрачені очи і тихо, з чарівною усмішкою на устах, промовила:

— Добре, Еґоне — ось подаю тобі руку, що старатися буду не думати про обиду, якої я зазнала від тебе.

Вже хочби задля батька, мушу поєднатись з тобою, знаю бо, що він не зніс би сього, колиб ми розійшли ся із гнївом а незатерта пляма з причини твоєї остала на моїй чести.

Так, а тепер — докинула з усмішкою — йди до мойого старенького батечка — йому тільки маєш бути вдячний за те, що я з тобою поєднала ся!

Солмсберґ підійшов до майора й вхопив його в обнятя.

— Дякую, дякую вам, пане! Сього не забуду вам нїколи, що й ви також схотїли дарувати менї провину й викинули із серця свойого жаль до мене.

Буду старав ся всїма силами затерти сей немилий випадок і сподїю ся, що в короткому часї знова царити ме між нами спокій та щастє!

Волдінґ плачучи зі зворушеня, кинув ся ґрафови на груди — рівночасно же крадьком зиркнув іронїчно в сторону Асти, яка сїй театральній комедії приглядала ся не без обридженя.

Так врештї наступив мир. Рука в руку, як давнїйше, сидїли подружені побіч себе а ґраф силувавсь на як найбільшу чемність, щоб й останки хмаринок зігнати з Астиного чола. Після довшої наради призначили день вінчання вже на найблизший час — Волдінґ же просив, щоб його звільнили від обовязку присутности при вінчаню і позволили вернути на замок в спокою.

— Побачимось там знова, коли вернете як молодята, щасливі як чоловік та жінка — тоді то пічне ся для нас правдиве, спокійне та щасливе житє — додав з милою усмішкою.

Погляд ґрафа Солмсберґа не сходив з блїдого личка Асти.

Бачив се добре, як вона старала ся всїми силами бути свобідною, але терпіла в души. Рішив же зараз другої днини обдарити її дорогими діямантами, надіючись сим знова викликати на її личко давний сонічний усміх, що так захвачував його.

Коли всї, в трійку, мали зійти на долину, до їдальнї, Солмсберґ глянув в зеркало, а хтївши поправити краватку, спостеріг, що десь-то випала йому шпилька.

— Ради Бога — кликнув перестрашений — де моя діямантова шпилька?

Чейже памятаю добре, що я самий встромив її в краватку — а тепер нема її там!

Перешукали цїлу кімнату, але надармо.

Остаточно ґраф погодив ся з думкою про страту — сьогодня був так щасливий поєднанем з Астою, що скоро про се забув.

По їдженю ґраф попращав наречену, хтївши, щоб вона вчасно положилась на супочинок, бо зараз рано мали виїхати в світ.

Тільки, що Волдінґ опинив ся у своїй кімнатї, як на його лици заграла злобна насмішка й він вдоволений кивнув головою.

— Се був добрий день! Тепер вона вже не зможе втїкнути від нього, тепер мусить вже стати його жінкою — значить се моя побіда на цїлій лїнії!

Ха, ха, ха — реготав ся, виймаючи з кишенї ґрафову шпильку — колиб пан ґраф доміркував ся був де знаходить ся його шпилька, напевно не так дуже радів би був мною.

Після сих слів розреготав ся ще більше на цїлий голос так, що аж дух йому заперло а тодї змучений повалив ся на крісло.

Но, але тепер мушу мати втворені очи — сказав самий до себе — тепер мушу старати ся про себе і як можливо найбільше здобути!

Другої днини стрінулись всі троє при сніданю.

— Дорогий отче — звернув ся ґраф до Волдінґа — хотів би я вас просити о деяку прислугу.

За три тижні маю дістати 30,000 ґульденів та зложити в банку — прошу будьте ласкаві се зробити в мойому імени.

Вчера, коли я мав класти ся спати, прийшло мені се на думку і, сподіваючи ся вашої згоди, я приготовив для вас повновласть, щоб ви змогли інкасувати сї гроші для мене!

Аста здрігнулась і якесь зловіще прочуте обняло її, запримітила бо як дивно якось блиснули очи Волдінґа, коли ґраф говорив про гроші.

— Але-ж, чому би ні — відповів той на позір супокійно — радо зроблю вам ту малу прислугу— Чейже й так за кілька тижнів вернете домів, чи не правда? Чи до того часу мають гроші лежати у банку?

— Так — проче залагоджу самий, коли верну! Дякую вам сердечно з гори за прислугу.

Коли троха пізнійше Волдінґ відпроваджував наречених на зелізницю, лице його сіяло з радости, яка немало зажурила Асту. Коли він її при пращаню незвичайно чутливо притиснув до прудий, вона старала ся звільнити з його обнять і стиха, що тільки він самий міг почути, промовила:

— Скінчи вже раз ту комедію!

Волдінґ пустив її врешті з іронічним усміхом і побажав їй щастя. Потім почав пращатись з ґрафом — притиснув його до серця і знова відограв ролю зворушеного батька, якому дуже тяжко приходить віддати в опіку чужому чоловікови свою дитину.

— Будьте добрим для Асти, пане ґрафе — вона сподіє ся від вас так богато — від вас залежить ціле її щастє! До побаченя, мої діти! Я тимчасом прилагоджу все до вашого приїзду — до того часу віддаю вас в опіку Господа Бога.

Поїзд рушив з місця, а підчас того, коли ґраф ставши при вікні відповідав на пращаня майора, Аста, обезсилена напруженем кількох послідних днів, впала на подушки.

— Слава Богу, що ми позбули ся вже старого! — зітхнула глубоко.

За хвилю ґраф веселий сів побіч Асти, а взявши її за руку, вдивляв ся в її очи.

Ось вже хмарки розсунули ся! Тепер з радістю в очах можемо глянути в будучність, за кілька бо днів, моя дорога, будеш ти моєю любою жіночкою!

— — — — — — — — — — — —

В чотири тижні пізнійше ґраф Солмсберґ вибрав ся з молодою жінкою в поворотну подорож. День передом вислав до майора телеґраму, заповівши свій приїзд, сподіваючись, що тесть напевно постарає ся урядити гучне приняте молодій парі!

Останні тижні перейшли Асті мов сон. Майже ніколи не нудила ся, бо ґраф враз з ньою кинув ся в правдивий вир веселої забави.

Повінчавшись тихенько на полудни, обоє переносили ся з місця на місце, де лиш могли що цікавого побачити.

Вічна зміна місця побуту та їзда зелізницею вплинули знаменито на Асту — вона не мала часу на роздумуваня, яких наслідком була-б туга за Олесем та біль з причини його зради.

Була вдоволена а тільки бояла ся повороту до замку, бояла ся тихого житя, яке її там чекало. В подорожі не так дуже відчувала путів, що мусіла носити, бачила бо стілько гарних та нових місць та раділа тим дуже.

Крім сього ґраф супроти ньої був дуже ввічливим та вирозумілим— ні разу ні словом не згадав про те, що зайшло з Олексою.

Але чим більше наближали ся до хати, тим більший несупокій обіймав Асту. Сама не могла собі того пояснити, але якесь прочуте наближаючого ся нещастя не опускало її ні на хвилину. Ґраф Солмсберґ не мало здивував ся побачивши легкі тіни на її личку; не міг собі пояснити їх причини, бо противно, сподівав ся, що вона раділи ме батьком та власним хазяйством.

Яке-ж було їх здивоване коли, прибувши зелізницею на місце, не застали навіть повозки й мусіли винаймити чужу, щоб дістати ся до замку. Аста сиділа бліда та неспокійна, підчас коли ґраф все дивував сяє чому тесть не вислав проти них повозки. Аста ніщо не відповідала — прочуте нещастя пригнітало її щораз то більше.

Що-ж то принесуть її слідуючі години?!...

Коли повозка спинила ся перед брамою палати, ґраф

аж скрикнув зі здивованя — не побачив нікого з прислуги, щоб втворив браму. Замок був в темряві, а тільки з кількох вікон продирало ся світло. Врешті на знак дзвінка збігла ся прислуга, перестрашена наглою появою пана.

— Що се має означати, чи ніхто з вас не знав про се, що нині маємо приїхати? — кликнув з гнівом Солмсберґ — адже-ж я телеґрамою повідомив пана майора про наш приїзд — чому ніхто не виїхав повозкою на стацію?

Слуги стояли перед ним мов ті роззяви.

— Ми не знали про се, пане ґрафе — пана майора нема в дома.

— Нема в дома? — кликнув ґраф дуже здивований.

— Пан майор виїхали ще перед вісьмома днями.

Аста нараз так ослабла, що аж мусіла оперти ся. Враз обняли її прикрі прочутя й тільки з великим трудом вдало ся її закрити перед ґрафом свій несупокій.

— Мій Боже — чи розумієш що з того, Асто? Чи не можеш собі представити, куди-б то батько міг виїхати? — звернув ся Солмсберґ до блідої як смерть жінки.

— Ні, Еґоне, я так само здивована, як і ти — відповіла і скоро вхопивши його під рамя, прямо потягнула до середини палати.

— Ходи, Еґоне, на гору, я страшно перемучена.

Ґраф мовчки впровадив її до замку.

Тепер доперва пробудило ся житє в замку, наглий приїзд панів порушив всіх з прислуги.

Що-ж се за немиле приняте! Прямо з обридженєм обоє увійшли до середини. Ґраф зараз нервово почав ходити по кімнаті.

— Для мене є се загадкою — почав на ново — адже-ж твій батько знав про се, що маємо вернути й повинен був бодай до того часу заждати в замку. Коли бажав виїхати, то чейже булоб йому досить часу після нашого приїзду?!

— Мій Боже — і що-ж я тут порадити можу — відповіла Аста подражненим голосом — чи може схочеш мене зробити відвічальною за виїзд батька?

Що він є старим дивакoм, про се чейже ти знав здавна — хто знає, що йому тепер стрілило в голову?

Ґраф був що-раз то гірше успосібленим, грізні хмари збирали ся у нього на чолї. Нагло подзвонив на свойого

секретаря, а коли той прийшов, ще раз спитав його подражненим голосом:

— Коли саме пан майор виїхав?

— Як раз вісім днів тому — відповів той же.

Пан майор нам нїщо про се не згадали, що довший час їх не буде, тому ми задержали всї листи та телеґрами, що наспіли до них.

Менї й прочим дуже прикро, що пан ґраф і панї ґрафиня стрінули ся з таким принятєм, однак просимо не приписувати нам в тому нїякої вини.

— Нї, нї! — відповів подражнений ґраф — чейже ви не могли про се знати, що ми сьогодня приїдемо.

Прошу принести менї листи й телеґрами.

За хвилю вже були перед ним листи, які він з Астою писав з подорожі а також і телеґрама від нього, в якій звідомлював про приїзд.

Коли секретар відійшов, ґраф покрутив головою й почав знова ходити по кімнатї, підчас коли Аста схрестивши на грудях руки з розпукою глядїла перед себе.

— Зараз завтра рано мушу виїхати до міста — врештї звернув ся до ньої ґраф — у мене в касї пусто, мушу взяти троха гроший. Я певний, що тато прошї зложив в містї в банку; там може також дізнаю ся дечого, куди він поїхав, коли до того часу не дістанемо від нього самого якої вістки.

— Так — так — притакнула в розсїяню Аста, підчас коли знагла сильна трівога стиснула її серце й вона сама себе питала: яку причину міг мати так наглий виїзд Волдінґа?

За хвилю встала.

— Вибачай, Еґоне, хочу положити ся, голова мене страшно болить! — скаржила ся, а коли Солмсберґ журливо глянув на її лице настрашив ся немало зміною, яка у ньої зайшла й наказав прислузї заховати як найбільший супокій, щоб не перешкаджати панї.

Другої днини ґраф вибрав ся до міста.

Аста почувала ся хорою й остала у своїй кімнатї, а коли ґраф увійшов, щоб попращатись із ньою, немало зажурив ся темними підковами, що підбили її очи.

— Як же тобі спало ся? — спитав журливо.

— Я не була в силї заснути, Еґоне — наглий виїзд батька сильно загриз мене — хто знає, чи Олесь знова

не зробив якої дурниці й батькови прийшлось її направляти, або може йому самому трафилось яке нещастє!

Ґраф заперечив головою, але й його не оставляло від вчерашнього вечера якесь трівожне й немиле прочутє.

— Не треба тобі тим трівожити ся, Асто. Може завтра дістанемо від нього яку добру вістку.

Потішивши так Асту, попращав ся із нею та всїв у вижидаючу повозку. Коли приїхав до міста, найперше пішов до банку. Та тут, нїхто не є в силї представити собі його перестраху, коли дізнав ся, що нїхто не зложив в його імени 30,000 ґульденів. Хвилю стояв, немов громом поражений.

— Але-ж сього бути не може — говорив самий до себе. — А може майор мене зле зрозумів та відложив виплату гроший?

Відійшов злий та пригноблений.

Що-ж се має значити? Майор пропав десь — гроший нема, де шукати розвязаня загадки?

Прийшло йому якось на думку, щоб піти до барона Ленкена, що саме мав виплатити ті гроші — там же тільки може дізнати ся, як справа маєть ся. — Застав його дома й дізнав ся ,що барон якраз в означеному часї виплатив майорови 30,000 ґульденів, на що отримав посвідку.

Тепер ґраф вже зовсїм не знав, що думати про те — що майор міг зробити з грішми? Розбішений вернув скоро домів, до Асти, мусїв бо знайти когось, перед ким би міг виговоритись із тим, що лежало йому на серцю.

Молода ґрафиня тих кілька годин його неприсутности перебула в горячковому несупокою. Ріжні думки мучили її душу, роздумувала все над тим, що могло ся стати з Волдінґом — що властиво мала би означати його неприсутність. Наглий його виїзд напевно не означає нїщо доброго! Але кудиб він міг подїти ся, він, що щасливий повинен би бути з того, що може користати з ґрафової гостинности?

І на думку її не прийшло, щоб зникненє Волдінґа мало що спільного з тими грішми, що мав отримати в імени ґрафа. Коли се недалеко полудня увійшов до її кімнати ґраф блїдий та злий і короткими словами повідомив про те, що дізнав ся в місті. Сильне обуренє пробивало ся в його очах — бо підчас повороту домів в його думцї зложило ся підозрінє проти майора, й воно що-раз то

більше набирало правдоподібности.

— Асто, скажи мені що то все має означати? Батько твій гроші отримав, але не зложив їх у банку. Думаю, що тому то й скорше вибрав ся звідси, бо кождої хвилї міг надіяти ся нашого повороту!

Аста вислухала його слів блїда мов смерть. Тепер вже й вона не сумнївала ся, що Волдінґ утїк з грішми. Обняла її смертельна трівога, не мала иншого виходу, як хиба отверто виявити ґрафови, що цїла та комедія з батьком була лиш брехнею, коли сей вражливий та честилюбивий майор нараз показав ся звичайним обманщиком. Але чи тодї не викличе підозріня також супроти себе? В горячковому несупокою заломила руки й хмарно дивила ся перед себе. Її мовчанка ще більше розярила ґрафа; думав, що й вона обурить ся на батька а тут вона вперто мовчить.

— Асто — гукнув нараз, не будучи вже в силї запанувати над собою — батько твій був для мене зовсїм чужим чоловіком, коли ти його ввела до моєї хати.

Чейже не можеш менї того взяти за зле, коли у мене зродило ся підозрінє — чому він пропав без слїду — чому не зложив в банку гроший?

Все те якось так дивно укладаєть ся — не можу нїяк охоронити ся перед підозрінєм, що батько твій — прямо — втїк з грішми.

— Еґон!

Молода ґрафиня зірвала ся з криком і станула напроти нього з палаючим вогнем в очах.

— І ти — ти смієш так говорити? З мойого батька робиш злодія та обманця? Бій ся Бога, сього тобі нїколи не забуду!

Ґраф з остовпілим поглядом глядїв на тремтячу з гнїву жінку.

— Алеж Асто — мала дитина мусїлаб прийти на таку думку. Чому-ж твій батько від часу свойого виїзду нї разу не написав а також не пояснив причини наглого виїзду із замку? Чи може станеш ще впевняти, що справа є зовсїм невинною?

— Нї, сього не буду говорити, але не знесу того нїколи, щоб ти мойого батька звав обманщиком! — крикнула Аста з добре критим гнївом.

На жаль, знаю про се що любиш все підозрівати.

бо й мене вже нераз ти хотів обкинути болотом. Пізнійше, по всьому вже, приходив твій жаль, і тоді ти-б був рад, щоб я забула про все — але того, що ти назвав мойого батька, старого та заслуженого жовніра, злодієм, того не забуду ніколи!

Ґраф стояв проти ньої задиханий та блідий.

— Мій Боже — говорив з розпукою — чи ти може є в силі пояснити ту загадку? Чи можу я догадати ся куди вибрав ся твій батько? А чи кождий чоловік, що почує про сей випадок, не говорити ме що тут мусить бути якесь злодійство?

— Так ти думаєш! — крикнула обурена Аста — але чи не може бути зовсім инакше? Знаю, як чесним чоловіком є мій батько; а чи мало є підляків, що щирість таких людий уміють використати? Може якраз хтось його напав, може навіть й убив, коли був в дорозі до банку.

Ґраф видивив ся на жінку й слова не промовивши — така думка дійсно не прийшла йому до голови.

— Так думаєш? — промовив остаточно — чи справді думаєш, що так могло ся стати?

— Чому-ж би ні? — підхопила скоро Аста, радіючи в думці, що так їй легко вдало ся усунути підозріне у ґрафа. — Чи-ж бо се не є можливим, що хтось міг убити мойого рідного батька, щоб забрати у нього гроші?

О, Боже — говорила вже з плачем — тепер доперва розумію, чому така трівога наповняла моє серце, коли ми наближали ся домів. Хто знає, чи мій бідний батько не став жертвою опришків — о, Боже — хто вияснить мені ту загадку, хто донесе мені про те, батеньку, де житє своє ти скінчив?!...

Ридаючи впала на крісло. Ґраф побачивши свій блуд, стрівожив ся і старав ся успокоїти Асту, заявляючи, що зараз завтра повідомить поліцію, щоб почала пошукуваня.

Але Аста, видно, не могла заспокоїти ся; найбільше боліло її те, що ґраф уважав її батька за злодія. Добре вдавши обурене, сховала ся у своїй кімнаті й заборонила ґрафови заходити до ньої, бо хотіла мати супокій.

Але тільки замкнула за собою двері, як враз впала з її лиця маска діткненої та обидженої в своїх святих почуванях женщини, а натомісць смертельна ненавить блиснула в її очах. Заломивши руки в шаленій трівозі почала несупокійно ходити по кімнаті.